

УДК 355/359

DOI <https://doi.org/10.32782/2221-1217-2024-1-06>

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ У КРАЇНАХ – ЧЛЕНАХ НАТО ТА В УКРАЇНІ

Купріян ГУЛЕЙ,

старший викладач,

<https://orcid.org/0009-0008-7057-8779>,

kuprianlviv@gmail.com

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

Анотація. У статті висвітлено матеріали аналізу системи професійної освіти та підготовки військових фахівців у країнах НАТО та Україні. Зосереджуючись на структурі навчання, навчальних закладах та нормативно-правовій базі, дослідження порівнює підходи різних держав до формування військової еліти. Нами проводиться аналіз еволюції системи військової освіти в Україні та країнах НАТО, простеживши її розвиток від історичних коренів до сучасного стану. Особливу увагу приділено ролі міжнародних стандартів НАТО у розвитку національних систем військової освіти. Нами досліджуються як спільні риси (наприклад, акцент на практичній підготовці, інтеграція цивільних та військових дисциплін), так і відмінності у підходах різних країн. На прикладах США, Німеччини, Франції та інших держав – членів Альянсу продемонстровано різноманітність моделей військової освіти. Детальний аналіз систем США, Німеччини, Франції та інших держав – членів Альянсу дозволяє виявити різноманітні моделі підготовки військових кадрів, що відрізняються за тривалістю навчання, спеціалізацією, роллю цивільних університетів та рівнем інтеграції з іншими державними структурами. Окремий розділ присвячено системі військової освіти в Україні, де аналізується її поточний стан, порівнює з досвідом країн НАТО та визначає перспективи розвитку. Визначено спільні та відмінні риси системи військової освіти в Україні та державах членах – членах НАТО. На основі проведеного аналізу сформульовано рекомендації щодо вдосконалення системи військової освіти в Україні, зокрема щодо підвищення рівня інтеграції цивільних та військових дисциплін, розширення міжнародного співробітництва та впровадження новітніх технологій у навчальний процес. Дослідження є актуальним у контексті сучасних викликів та загроз, що вимагають від військових фахівців високого рівня підготовки та адаптивності.

Ключові слова: військова освіта, професійна підготовка, вищі військові навчальні заклади, стандарти НАТО, курсанти.

FEATURES OF THE MODERN SYSTEM OF TRAINING OF MILITARY SPECIALISTS IN NATO COUNTRIES AND UKRAINE

Kupriian HULEI,

Senior Lecturer,

<https://orcid.org/0009-0008-7057-8779>,

kuprianlviv@gmail.com

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The article presents an analysis of the system of professional education and training of military specialists in NATO countries and Ukraine. Focusing on the structure of training, educational institutions and regulatory framework, the study compares the approaches of different states to the formation of the military elite. We analyse the evolution of the military education system in Ukraine and NATO countries, tracing its development from its historical roots to the current state. Particular attention is paid to the role of NATO international standards in the development of national military education systems. We study both common features (e.g., emphasis on practical training, integration of civilian and military disciplines) and differences in the approaches of different countries. The examples of the United States, Germany, France and other NATO member states demonstrate the diversity of military education models. A detailed analysis of the systems of the United States, Germany, France and other NATO member states reveals a variety of models of military training that differ in terms of the duration of training, specialisation, the role of civilian universities and the level of integration with other state structures. A separate section is devoted to the military education system in Ukraine, which analyses its current state, compares it with the experience of NATO countries and identifies prospects for development. The author identifies common and distinctive features of the military education system in Ukraine and NATO member states. Based on the analysis, recommendations are formulated to improve the system of military education in Ukraine, in particular, to increase the level of integration of civilian and military disciplines, expand international cooperation and introduce the latest technologies into the educational process. The study is relevant in the context of current challenges and threats that require a high level of training and adaptability from military professionals.

Key words: military education, professional training, higher military educational institutions, NATO standards, cadets.

Постановка проблеми. Людство протягом своєї історії існування займалося пошуком ефективних шляхів створення та вдосконалення боєздатного війська для забезпечення захисту суверенітету своїх територій та безпеки людей.

У сучасному світі для цього створюються спеціальні центри підготовки, розробляються програми розвитку та напрями вдосконалення підготовки військових. Цей шлях призвів до створення різного роду військових закладів освіти по всьому світу, де сьогодні і займаються підготовкою кваліфікованих військових кадрів.

Військова освіта як професійний складник національної освіти з'явилася з появою збройних сил минулого й буде актуальною доти, доки буде потреба у збройних силах. Система військової освіти, яка охоплює мережу військових навчальних закладів, органи управління системою, науково-педагогічний потенціал, структуру, зміст освіти, науково-теоретичне надбання та досвід цієї галузі, не є консервативною, а змінюється

разом зі зміною стану збройних сил, їхніх завдань, воєнно-політичної обстановки навколо держави та інших чинників [1]. Підтвердженням вище сказаного знаходимо в наукових працях низки авторів [1; 2; 29].

Світова практика чітко орієнтується на системну закономірність розвитку військової освіти, основою якої є захист національних інтересів і забезпечення національної безпеки держави. Кожен ВВНЗ має власні структуру і зміст підготовки курсантів, а також навчальні програми та шляхи вдосконалення цієї підготовки залежно від напрямку подальшої діяльності своїх випускників.

Отже, беручи до уваги тенденції розвитку військової освіти та професійної підготовки курсантів у ВВНЗ України та країн НАТО, можемо стверджувати, що дослідження у цьому напрямі є актуальним.

Огляд літературних джерел. Системи військової освіти України та держав – членів НАТО були

сформовані унікальними історичними, геополітичними та культурними чинниками, знайшли своє відображення в наукових працях низки авторів: О. Мітягіна, Б. Черних, Ю. Приходька, В. Севрука, С. Мельника, Ю. Черних, С. Богунова та ін. Особливості системи підготовки військових у країнах – членах НАТО висвітлено в низці наукових робіт [2; 11; 32]. У даних працях описано структуру та послідовність підготовки офіцерських кадрів ЗС країн Альянсу. Проблеми та шляхи трансформації підготовки майбутніх офіцерів в Україні до стандартів НАТО висвітлено в публікаціях науковців [30; 31; 9]. Огляд наукових праць підтверджує актуальність проблеми реформування військової освіти в Україні. Дослідження вітчизняних і зарубіжних учених висвітлюють важливі аспекти цієї теми, зокрема необхідність адаптації досвіду провідних країн світу. Однак, ураховуючи динамічний розвиток військової справи та технологій, необхідно постійно оновлювати знання і вміння військових фахівців. Це передбачає не лише засвоєння нових знань, а й формування у військовослужбовців гнучкості мислення, здатності до адаптації та інновацій.

Мета. Виявлення спільних рис та відмінностей у підходах до підготовки військових фахівців у країнах – членах НАТО та України.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та синтез, історичний метод, системний підхід, порівняння.

Виклад основного матеріалу.

Найбільш показовим прикладом західної військової освіти є американська, у якій систему підготовки офіцерських кадрів за різними фахами можна структурно поділити на три основні підсистеми: військові заклади Міністерства оборони; курси позавійськової підготовки офіцерів резерву при цивільних ВНЗ, які відповідають українським військовим кафедрам і факультетам, і прямиий набір цивільних осіб на допоміжні офіцерські посади. Щорічне поповнення офіцерського корпусу ЗС США в останнє десятиріччя понад як на половину забезпечується з випускників ВВНЗ (це, зокрема, військові академії видів ЗС, Університет національної оборони, військові командно-штабні коледжі видів ЗС, спеціалізовані міжвидові коледжі, навчальні центри родів військ і служб, офіцерські кандидатські школи, Інститут заочного навчання військовослужбовців Міністерства оборони США).

Курси позавійськової підготовки офіцерів резерву постачають близько 40% офіцерів [3]. Іншими джерелами кадрів є цивільні особи, які

опанували повний курс навчання у цивільних коледжах, а також офіцери резерву, які закінчили цивільні коледжі та курси позавійськової підготовки.

У США існує чотири основні ВВНЗ (завдяки високому рівню підготовленості випускників їх частіше називають академіями). Вони поділяються за видами збройних сил. У їх числі:

- Вест-Пойнт (штат Нью-Йорк) – військова академія Сухопутних збройних сил США;
- Військово-морська академія США (Анаполіс, штат Меріленд);
- Академія Повітряних сил США (Колорадо-Спрінгс, штат Колорадо);
- Академія берегової охорони США (Нью-Лондон, штат Коннектикут).

Програма навчання в академіях включає набуття базового рівня підготовленості офіцерів та здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Також системою навчання передбачено прив'язку курсантів до наукової роботи, що, своєю чергою, забезпечується функціонуванням при видових академіях наукових центрів відомчого та федерального рівнів. Сама ж програма навчання у видових академіях являє собою сукупність основних програм, що викладаються протягом чотирьох років навчання через обов'язкові та вибіркові дисципліни й поза навчальні заходи.

Навчальний план кадета включає в себе: загальноосвітні дисципліни; предмети військового спрямування; програми фізичного розвитку та розвитку характеру. Контракт випускника академії розрахований на п'ять років служби у війську та три роки перебування у резерві. Перед призначенням на посаду залежно від вибраного військового фаху випускники академії проходять курс спеціалізації у школах родів військ. Його тривалість – орієнтовно один рік відповідно до спрямованості навчання [3].

Військова академія Сухопутних збройних сил Вест-Пойнт – найстаріший у США військовий навчальний заклад, заснований у 1802 р. Умовою для подачі документів на вступ є обов'язкова рекомендація президента, віцепрезидента, члена конгресу або губернатора штату. До Академії приймають громадян США, хлопців та дівчат, віком від 17 до 22 років. Перед подачею документів на вступ керівництво Академії наполегливо рекомендує пройти тижневий курс «Літній досвід лідерів» (Summer Leaders Experience, SLE), на якому вступникам пропонують семінари із загальноосвітніх дисциплін та елементи військової підготовки. При цьому всі заняття

тісно переплітаються з фізичною активністю, яка займає майже половину часу перебування у військовому таборі. Саме фізичній підготовці курсантів в освітніх системах командування збройних сил США надається найбільшого значення.

Отже, місія Департаменту фізичного виховання Вест-Пойнта (the Department of Physical Education, DPE) полягає у підготовці воїнів-лідерів, які є фізично здоровими і психологічно стійкими, шляхом залучення курсантів до занять, які сприяють і покращують фізичну підготовленість [4; 5].

Держави – члени НАТО мають свої ВВНЗ, зі своєю власною історією та системою підготовки майбутніх офіцерів. Так, у ФРН підготовка офіцерського складу Бундесверу характеризується поетапністю навчання у школах родів військ в одному з військових університетів, безпосередньою службою у військах та військовим стажуванням.

Підготовка кадрових офіцерів та офіцерів за контрактом тривалістю 12–15 років відбувається в такій послідовності:

1. Стажування у військах на посаді командира навчального відділення (п'ять місяців), яке здійснюється після проходження курсів загальної військової підготовки та первинної спеціальної, спрямованої на специфіку роду військ.

2. Навчання в офіцерських школах, яке супроводжується проходженням курсів та службою у військах.

Своєю чергою, офіцерські школи розподіляються за видами збройних сил:

– сухопутні війська, що включає у себе 15 видових навчальних установ (офіцерські школи та навчальні центри). Навчання передбачає курс початкової військової підготовки, який поділяється на загальновійськову і первинну підготовку за спеціальністю. Упродовж першого офіцерського курсу (шість місяців) курсанти вивчають основи тактики, спеціальні військові дисципліни, удосконалюють фізичну підготовленість, розвивають командирські якості, а також передбачено курс мовної підготовки [6]. Подальше навчання являє собою проходження базової підготовки у військах на рядових посадах та скерування до відповідної школи роду військ;

– військово-повітряні сили (ВПС) ФРН. Навчання курсантів розпочинається 11-місячною загальновійськовою підготовкою в офіцерській школі ВПС. Після цього курсанти проходять навчання за програмами, що відповідають вибраному терміну проходження військової служби та військовій спеціальності [7]. Навчання

курсантів ВПС Німеччини передбачає використання навчальної та тренувальної бази держав – партнерів блоку НАТО;

– Військово-морські сили (ВМС) здійснюють навчання на базі шкіл офіцерського складу, операторів ВМС та унтерофіцерського складу. Курсанти спочатку проходять курс за загальною офіцерською програмою, а потім отримують відповідну морську спеціалізацію та можливість навчання в університетах Бундесверу з метою отримання вищої освіти та цивільної спеціальності. Програма навчання також відрізняється за видами збройних сил та родами військ, за якими відібрані курсанти;

– Академія командування Бундесверу (спадкоємиця Пруської військової академії). Її гасло – *Mens agitat molem*, що перекладається як «Розум рухає матерію». Займаючи місце одного провідних ВВНЗ німецьких збройних сил, Академія відома на міжнародному рівні своєю досконалістю. У ній виховують майбутню еліту не лише німецьких збройних сил, а й інших держав – членів Європейського Союзу та НАТО. Освітня система Академії складається з курсів підготовки, які розподіляються за рівнем складності та напрямом майбутньої діяльності випускників, а саме :

– базовий курс польового офіцера (FOBC) для всіх лінійних офіцерів у званні майора та підполковника армії. У повітряних силах і флоті цей курс є першою частиною польової підготовки офіцерів;

– сертифікаційні короткі курси (Seminare) для активних членів німецьких і міжнародних збройних сил, а також резерву німецької армії на рівні військового польового офіцера [8];

– міжнародний курс штабного генерала/адмірала (IGASOC) – курс, на якому готують до виконання функцій офіцерів генерального штабу міжнародних офіцерів із країн, що не є членами НАТО;

– штабний офіцерський курс національного генерала/адмірала (NGASOC).

У Франції система підготовки офіцерів також характеризується багатоетапністю. Розпочинається вона з початкової та спеціальної допризовної підготовки в ході отримання середньої освіти, розрахована на один рік та включає місячні заняття та двотижневі літні збори.

Також у системі Міністерства оборони країни функціонують військові ліцеї, які підпорядковуються командуванню відповідних видів збройних сил. Таких ліцеїв у країні налічується сім військових та три цивільних [9; 10]. Збройні

сили Франції здійснюють забезпечення кадровим офіцерським складом переважно за рахунок випускників офіцерських шкіл, а також офіцерів резерву та унтер-офіцерів, яким після здачі низки іспитів присвоюється відповідне військове звання.

Основна підготовка офіцерського складу сухопутних військ проводиться у спеціальних, загальновійськових і адміністративно-технічних військових школах, а також у практичних та спеціалізованих школах родів військ. Молодший офіцерський склад готується у спеціальних школах відповідно до видів збройних сил, котрі поділяються на три категорії: загальновійськової підготовки, практичної підготовки за родами військ та спеціалізованої військової підготовки.

Навчання здійснюється у два етапи: спочатку у загальновійськовій школі, а на другому етапі – у практичній або спеціалізованій школах. Під час навчання на першому році курсанти отримують знання з основ військової справи та засвоюють командні навички командира відділення, а також проходять стажування у військах. Наступні два роки курсанти вивчають загальноосвітні та військові дисципліни, а також займаються підвищенням рівня фізичної підготовленості. Також під час навчання курсанти беруть участь у спільних навчаннях де переймають досвід країн – союзниць НАТО.

Після завершення навчання в офіцерській школі випускникам присвоюється військове звання «молодший лейтенант», і вони скеровуються до практичних шкіл родів військ, де за вибраним фахом продовжують навчання упродовж двох років.

Практичні школи поділяються за видами збройних сил відповідно: Сухопутних військ, Повітряних сил та Військово-морських сил. Підготовка вищого офіцерського складу Збройних сил Франції здійснюється на трьох рівнях:

1. Штабна школа, де здійснюється підготовка офіцерів до служби у штабах видів збройних сил.

2. Вища військова школа (Ecole Militaire) – передбачає навчання офіцерів щодо планування взаємних дій різних підрозділів.

До комплексу будівель Військової школи в Парижі входить Військова академія, яка є установою вищої військової освіти Франції. Програма навчання в Академії орієнтована на взаємодію родів військ, міжнародні відносини та військове планування.

3. Інститут вищих досліджень національної оборони, де в процесі навчання курсанти

аналізують погляди на ведення війни, розв'язання політико-економічних та науково-технічних проблем [11].

У Великій Британії основними центрами здобуття військової освіти є військові училища (коледжі), що поділяються за видами збройних сил, а саме:

– військове училище в м. Санджерст – навчальний заклад Сухопутних військ для підготовки молодшого офіцерського складу усіх родів військ. Претендентами на вступ до коледжу є випускники ЗОШ, військовослужбовці віком до 25 років та випускники цивільних ЗВО віком до 25 років. Навчальний процес розпочинається з початкової військово-спеціальної та базових професійних курсів підготовки. У подальшому в центрах відповідних родів військ курсанти проходять до підготовки та перепідготовки з метою підвищення кваліфікації [12];

– авіаційний коледж у м. Крануелл – навчальний заклад для Військово-повітряних сил країни. Більшість вступників у коледж – випускники авіаційного кадетського корпусу, які пройшли первинну льотну підготовку, та випускники центру з відбору молоді в м. Біггін Хілл. Навчання в коледжі є складним та включає у себе засвоєння теоретичних знань та практичних навичок із багатьох дисциплін, а також високу фізичну та морально-психологічну підготовку.

На початковому етапі навчання курсанти проходять курси загальновійськової та теоретичної авіаційної підготовки, після завершення яких відбувається розподіл до льотних шкіл. Навчальна програма складається з курсів основної та підвищеної підготовки, бойового застосування та перенавчання на конкретні типи бойових літаків і гелікоптерів [13];

– Королівський військово-морський коледж у м. Дортмут – являє собою навчальний заклад, у якому здійснюється початкова підготовка майбутніх офіцерів ВМС Великобританії. У даному ВЗВО проходять навчання курсанти різних видів військово-морських спеціальностей. Після проходження загальної морської підготовки програмою передбачено стажування курсантів на бойових кораблях, яке завершується іспитом і присвоєнням військового звання тимчасовий «молодший лейтенант».

Упродовж навчання курсанти освоюють загальноосвітні дисципліни та проходять підготовку в різних навчальних центрах ВМС. Після завершення навчання, яке триває чотири роки, курсантам присвоюється звання «молодший

лейтенант», і їх скеровують на флот для проходження військової служби [14]. Також одним з основних центрів підготовки офіцерів ВМС Великобританії є Військово-морський інженерний коледж у м. Плімут.

Вищим військовим навчальним закладом країни з підготовки старших офіцерів є Академія оборони Великобританії, яка виконує функції щодо підготовки офіцерів середньої та вищої ланки та проводить дослідження з оборонної тематики [15]. Цей ВЗВО має такі підрозділи: Об'єднаний командно-штабний коледж; Королівський військовий коледж науки; Група проведення поглиблених досліджень і оцінок; Королівський коледж оборонних досліджень; Центр Капеланів ЗС Великобританії.

Отже, можемо зробити висновок, що система військової освіти країн – членів НАТО спрямована на стандартизацію різних сфер військової діяльності. Зокрема, застосування програм міжнародного співробітництва, використання ВЗВО у навчальній програмі спільних центрів НАТО для підготовки та стажування курсантів, обмін науково-педагогічними працівниками є основними засобами для досягнення сумісності підготовленості випускників ВЗВО

Наша країна не є винятком і керується у підготовці кадрового офіцерського складу нормативно-правовими актами, керівними документами (накази МОУ [16–18], положення [19], постанови [20], інструкції [17] тощо), концепціями розвитку фізичної підготовки та спорту у Збройних силах України [18]. Розвиток системи військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів та стандартів НАТО [21].

На підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 1410 від 15 грудня 1997 р. «Про створення єдиної системи військової освіти» військова освіта є складовою частиною загальнодержавної системи освіти [20]. Від ступеню врахування особливостей і тенденції розвитку національної військової освітньої системи, розв'язання суперечностей, оцінки та запобігання загрозам залежать її стійкість, сталий поступовий розвиток. Керівними документами, які регламентують діяльність ВЗВО в Україні, є «Положення про вищі військові навчальні заклади», затверджене КМУ від 12 травня 2021 р. № 467, Наказ МОУ від 09.01.2020 № 4 «Про затвердження Положення

про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» та «Інструкція про порядок організації і проведення військового (флотського) стажування, навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів», яка затверджена Наказом МОУ № 5 від 12.01.2016.

Управління військовою освітою у нашій державі здійснює Департамент військової освіти і науки МОУ. Він формує засади та визначає завдання, спрямовані на розвиток воєнної науки, а також пріоритети наукової і науково-технічної діяльності у воєнній сфері, організовує і координує наукові дослідження в інтересах національної безпеки, обороноздатності та підвищення ефективності військово-технічного співробітництва в частині, що належить до його компетенції [22].

Основними ВВНЗ Сухопутних військ України є: Академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, яка готує командирів загальновійськових підрозділів та офіцерів ракетних військ і артилерії та має багату історію. Військовий інститут танкових військ імені Верховної Ради України НТУ «ХПІ» спеціалізується на підготовці танкістів і механіків-водіїв, забезпечуючи глибокі знання з бронетехніки. Військова академія (м. Одеса) готує офіцерів для різних родів військ і відома своїми традиціями морської піхоти. Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова є провідним навчальним закладом для підготовки офіцерів у галузях радіотехніки, інформаційної та кібернетичної безпеки. Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, окрім військової підготовки, забезпечує глибокі знання в галузі гуманітарних і соціальних наук, готуючи офіцерів для штабних посад та інших видів діяльності. Військовий інститут телекомунікацій та інформатики ім. героїв Крут готує висококваліфікованих фахівців у галузі телекомунікацій, інформаційних технологій та кібернетичної безпеки для потреб Збройних сил України та інших силових структур держави. Усі ці заклади активно співпрацюють з іноземними партнерами, упроваджують сучасні методи навчання і беруть участь у міжнародних програмах. Своєю чергою, ВВНЗ Сухопутних сил розподіляються між собою за родами військ. Під час навчання курсанти засвоюють

загальну професійну і спеціальну підготовку відповідно до визначеного роду військ: механізовані війська, танкові війська, ракетні війська та артилерія, війська спеціального призначення. Із метою закріплення та поглиблення комплексу отриманих знань, умінь, навичок, набуття досвіду навчання курсантів поєднують із польовими виходами для набуття практичного досвіду пройденого матеріалу. Також програмою передбачено проходження військового стажування для курсантів на первинних посадах офіцерського складу [23; 24].

Харківський національний університет Повітряних сил імені Івана Кожедуба – профільний ВВНЗ, який здійснює підготовку майбутніх офіцерів Повітряних сил нашої держави. На базі університету проводиться навчання на дев'яти факультетах за 18 спеціальностями для Збройних сил України [26].

В інституті Військово-Морських сил Національного університету «Одеська морська академія» проводять підготовку майбутніх кадрових офіцерів ВМС та висококваліфікованих фахівців для проходження військової служби на кораблях та в частинах ВМС ЗС України. Навчання здійснюється за такими напрямками: озброєння та військова техніка, забезпечення військ. Курсанти проходять морську практику та мають можливість проходити стажування на кораблях і у військових частинах ВМС як нашої держави, так і держав – членів НАТО [30]. Так, ВВНЗ різних видів Збройних сил нашої держави здійснюють підготовку майбутніх офіцерів за навчальними планами, які розробляються на підставі освітньо-професійної, освітньо-наукової, професійної програм і визначають перелік та обсяг освітніх компонентів у кредитах ЄКТС, їх логічну послідовність, форми організації освітнього процесу, види

Рис. 1. Тенденції розвитку системи підготовки військових фахівців

та обсяг навчальних занять, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Орієнтуючись на стандарти вищої освіти, які являють собою сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти та є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності [27].

У стінах ВВНЗ нашої держави здобувають військову освіту майбутні офіцери за ОКР «бакалавр» та «магістр», що відповідає рівням професійної військової освіти L-1AB, які, своєю чергою, зараховуються до обсягу підготовки за бакалаврською програмою на тактичному рівні військової освіти, а також L-1C – відповідно до обсягу магістерської підготовки на тактичному рівні військової освіти. Отримати диплом магістра на оперативному рівні військової освіти військовослужбовець може, вступивши в Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, попередньо пройшовши навчання на курсах професійної військової освіти L-1C, L-2 та L-3. Для здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на стратегічному рівні військової освіти слід успішно завершити курс L-4 [28].

Висновки. Україна нині активно працює над наближенням своєї системи військової освіти до стандартів НАТО. Досягнуто значних результатів, але є ще багато роботи. Упровадження нових навчальних програм, модернізація матеріально-технічної бази навчальних закладів та посилення міжнародної співпраці є свідченням цього. Однак для досягнення поставлених цілей необхідно подолати низку викликів, таких як: забезпечення безперервного професійного розвитку викладачів, оновлення навчальних планів відповідно до сучасних вимог, а також удосконалення системи оцінювання знань та умінь курсантів. Військова освіта має не лише забезпечити оволодіння військовими професіями, а й сформувати у військовослужбовців високий рівень патріотизму, морально-психологічної стійкості та готовності до захисту Батьківщини. Подальше реформування системи військової освіти є необхідною умовою для забезпечення обороноздатності держави та інтеграції в євроатлантичну спільноту.

Список використаних джерел

1. Мітягін, О.О., Полуйко, М.О., & Черних, О.Б. (2013). Історичні засади реформування системи військової освіти в Україні. *Військова освіта*, 1, 149–158.
2. Мітягін, О. (2021). Освіта та індивідуальна підготовка у країнах НАТО. *Військова освіта*, 131–143.
3. United States Military Academy. <https://www.usma.edu/SitePages/Home.aspx/>.
4. Crowder, T., Tiffany, M., Kobbe, W., & Bedard, A. (2016). Determining Department of Defense Readiness via Soldier Performance Index & Army Physical Fitness Testing. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 48(5). doi: 10.1249/01.mss.0000486452.19977.79
5. Germain, J.L. (2017). Reflections on Leadership: Theory, Experience, and Practice. *Quest*, 69(2), 169–176.
6. Підготовка офіцерських кадрів сухопутних військ Німеччини. <http://www.dogsvar.ru/armii-mira/vooryjennye-sila/1152-podgotovka-oficerski.html>
7. University of German Federal Armed Forces. <https://www.koinno-bmwk.de/en/koinno/network/detail/university-of-german-federal-armed-forces-munich-1/>
8. Military Courses. (2017, 27 жовтня). fueakbw.de. Архів оригіналу за 27 жовтня 2017. Процитовано 26 жовтня 2017.
9. Брижати, Є.І. (2012). Порівняльний аналіз формування професійної готовності офіцерів в арміях провідних країн світу. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», 5, 20–25.
10. Стрілецький, А. (2007). Лицеї Сухопутних військ Франції. *Закордонна військова освіта*, 11, 33–37.
11. Богунов, С., Вавілова, Н., & Приходько, Ю. (2019). Підготовка військових фахівців у Збройних силах Франції. *Військова освіта*, 1, 43–56.
12. Royal Military College Sandhurst. https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Military_College,_Sandhurst
13. Royal Air Force College Cranwell. https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Air_Force_College_Cranwell
14. Britannia Royal Naval College. http://en.wikipedia.org/wiki/Britannia_Royal_Naval_College
15. Defence Academy of the United Kingdom. <http://www.da.mod.uk/>
16. Наказ МОУ 09.01.2020 № 4 «Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти». https://zakononline.com.ua/documents/show/484429__650924#n7
17. Інструкція про порядок організації і проведення військового (флотського) стажування, навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів : Наказ МОУ № 5 від 12.01.2016. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0191-16#Text>
18. Наказ МОУ 28 грудня 2022 р. № 452 «Концепція розвитку фізичної підготовки і спорту в системі Міністерства оборони України. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0452322-22#Text>

19. Положення про вищі військові навчальні заклади, затверджене КМУ від 12 травня 2021 № 467. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text>
20. Постанова Кабінету Міністрів України № 1410 від 15 грудня 1997 р. «Про створення єдиної системи військової освіти. www.rada.gov.ua
21. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 р. «Про Стратегію воєнної безпеки України». Розділ – за пріоритетом – нарощування спроможностей Збройних Сил України, сил територіальної оборони у їх складі, інших складових сил оборони до виконання покладених завдань. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
22. Військова освіта та наука. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/>
23. Сухопутні війська. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnih-sil-ukraini/suhoputni-vijska/>
24. Національна Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. <https://www.asv.mil.gov.ua/?q=osvitniy-proces-v-akademiyi>
25. Повітряні Сили Збройних сил України. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnih-sil-ukraini/povityrani-sili/>
26. Військово-Морські сили Збройних сил України. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnih-sil-ukraini/vijskovo-morski-sili/>
27. Наказ МОУ від 09.01.2020 № 4 «Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти». https://zakononline.com.ua/documents/show/484429___650924#n7
28. Трансфер результатів навчання в системі професійної військової освіти. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html>
29. Черних, Ю., & Черних, О. (2019). Не числом, а вмінням. Оборонний вісник, 7, 20–27.
30. Приходько, Ю. (2022). Актуальні проблеми трансформації стану та якості системи вищої військової освіти. Військова освіта, 179–196.
31. Сирський, О.С. (2021). Сучасний стан, завдання та перспективи розвитку Сухопутних військ Збройних Сил України. Наука і оборона, 3, 22–27.
32. Севрук, В.А. (2022). Досвід країн – членів НАТО щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 84, 233–237.

References

1. Mitiahin, O.O., Poluiko, M.O., & Chernykh, O.B. (2013). Istorychni zasady reformuvannya systemy viiskovoi osvity v Ukraini. *Viiskova osvita*, 1, 149–158.
2. Mitiahin, O. (2021). *Osvita ta indyvidualna pidhotovka u krainakh NATO*. *Viiskova osvita*, 131–143.
3. United States Military Academy. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.usma.edu/SitePages/Home.aspx/>
4. Crowder, T., Tiffany, M., Kobbe, W., & Bedard, A. (2016). Determining Department of Defense Readiness via Soldier Performance Index & Army Physical Fitness Testing. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 48(5), doi:10.1249/01.mss.0000486452.19977.79
5. Germain, J.L. (2017). Reflections on Leadership: Theory, Experience, and Practice. *Quest*, 69(2), 169–176.
6. *Pidhotovka ofitserkykh kadriv sukhoputnykh viisk Nimechchyny*. (b. r.). [Veb-storinka]. <http://www.dogsvar.ru/armii-mira/vooryjennye-sila/1152-podgotovka-oficerski.html>
7. University of German Federal Armed Forces. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.koinno-bmwk.de/en/koinno/network/detail/university-of-german-federal-armed-forces-munich-1/>
8. *Military Courses*. (2017, 27 zhovtnia). fueakbw.de. Arkhiv oryhalu za 27 zho-vtnia 2017. Protsytovano 26 zhovtnia 2017.
9. Bryzhatyi, Ye.I. (2012). Porivnialnyi analiz formuvannya profesiinoi ho-tovnosti ofitseriv v armiiakh providnykh krain svitu. *Zb. nauk. pr. Khmelnytsko-ho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»*, 5, 20–25.
10. Striletskyi, A. (2007). Litsei Sukhoputnykh viisk Frantsii. *Zakordonna viiskova osvita*, 11, 33–37.
11. Bohunov, S., Vavilova, N., & Prykhodko, Yu. (2019). *Pidhotovka viisko-vykh fakhivtsiv u zbroinykh sylakh Frantsii*. *Viiskova osvita*, 1, 43–56.
12. Royal Military College Sandhurst. (n.d.). [Veb-storinka]. https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Military_College,_Sandhurst
13. Royal Air Force College Cranwell. (n.d.). [Veb-storinka]. https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Air_Force_College_Cranwell
14. Britannia Royal Naval College. (n.d.). [Veb-storinka]. http://en.wikipedia.org/wiki/Britannia_Royal_Naval_College
15. Defence Academy of the United Kingdom. (n.d.). [Veb-sait]. <http://www.da.mod.uk/>
16. Ministerstvo obrony Ukrainy. (2020, 9 sichnia). Nakaz MOU № 4 «Pro za-tverdzhennia Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvitnoi diialnosti u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva obrony Ukrainy ta viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity» [Elektronnyi re-surs]. *Zakon Ukrainy*. https://zakononline.com.ua/documents/show/484429___650924#n7
17. Ministerstvo obrony Ukrainy. (2016, 12 sichnia). *Instruktsiia pro poriadok orhanizatsii i provedennia viiskovoho (flotskoho) stazhuvannia, navchalnoi, vyrobnychoi, remontnoi, korabelnoi ta inshykh vydiv praktyky kursantiv (slukhachiv, studentiv) vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv, viiskovykh navchalnykh pidrozdiliv vyshchykh*

navchalnykh zakladiv, yaka zatverdzhena nakazom MOU № 5 vid 12.01.2016r. [Elektronnyi resurs]. Zakon Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0191-16#>

18. Ministerstvo oborony Ukrainy. (2022, 28 hrudnia). Nakaz MOU № 452 «Kontseptsiiia rozvytku fizychnoi pidhotovky i sportu v systemi Ministerstva oborony Ukrainy» [Elektronnyi resurs]. Zakon Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0452322-22#Text>

19. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021, 12 travnia). Polozhennia pro vyshchi viis-kovi navchalni zaklady (Postanova № 467). [Elektronnyi resurs]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF#Text>

20. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1997, 15 hrudnia). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1410 «Pro stvorennia yedynoi systemy viiskovoi osvity». [Elektronnyi resurs]. www.rada.zakon.gov.ua

21. Rada natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy. (2021, 25 bereznia). Rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

22. Ministerstvo oborony Ukrainy. (n.d.). Viiskova osvita ta nauka. [Veb-sait]. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/>

23. Sukhoputni Viiska. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnix-sil-ukraini/sukhoputni-vijska/>

24. Natsionalna akademiia Sukhoputnykh viisk imeni hetmana Petra Sahaidach-noho. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.asv.mil.gov.ua/?q=osvitniy-proces-v-akademiyi>

25. Povitriani Syly Zbroinykh Syl Ukrainy. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnix-sil-ukraini/povitryani-sili/>

26. Viiskovo-Morski Syly Zbroinykh Syl Ukrainy. (n.d.). [Veb-sait]. <https://www.mil.gov.ua/ministry/sklad-zbrojnix-sil-ukraini/vijskovo-morski-sili/>

27. Ministerstvo oborony Ukrainy. (2020, 9 sichnia). Nakaz MOU № 4 «Pro za-tverdzhennia Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvitnoi diialnosti u vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladakh Ministerstva oborony Ukrainy ta viiskovykh navchalnykh pidrozdilakh zakladiv vyshchoi osvity» [Elektronnyi re-surs]. Zakon Ukrainy. https://zakononline.com.ua/documents/show/484429__650924#n7

28. Ministerstvo oborony Ukrainy. (b. r.). Transfer rezultativ navchannia v systemi profesiinoi viiskovoi osvity [Elektronnyi resurs]. <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html>

29. Chernykh, Yu., & Chernykh, O. (2019). Ne chyslom, a vminniam. *Oboronnyi vis-nyk*, 7, 20–27.

30. Prykhodko, Yu. (2022). Aktualni problemy transformatsii stanu ta yakos-ti systemy vyshchoi viiskovoi osvity. *Viiskova osvita*, 179–196.

31. Syrskiy, O.S. (2021). Suchasnyi stan, zavdannia ta perspektyvy rozvytku Sukhoputnykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy. *Nauka i oborona*, 3, 22–27.

32. Sevrak, V.A. (2022). Dosvid krain-chleniv NATO shchodo profesiinoi pidhotovky maibutnykh ofitseriv. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vy-shchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 84, 233–237.